

LANGZAAM VERSCHUIVENDE WERELDBEELDEN

EL PASSADO ES UN ANIMAL GROTESK - MARIANO PENSOTTI

MIA VAERMAN

De Argentijn regisseur Mariano Pensotti vatte voor het Kunstenfestival 2010 tien jaar leven samen van vier jonge mensen in Buenos Aires, tussen 1999 en 2009. Samenvatten is niet het exacte woord. *El pasado es un animal grotesk* ('het verleden is een grotesk dier') is veeleer een montage van short-cuts. Zoals in de film, maar dan met levende personages en op een klein roterend plateau midden op scène. Goed twee uur draait de toeschouwer mee in Pensotti's melancholie en zelfreflectie. Na afloop blijven zijn bespiegelingen nazinderen, en vraag je jezelf wat onzeker af: hoe is het mijn eigen leven tot nu toe vergaan?

FILMTRUCS

Op het plateau circuleren twee acteurs en twee actrices. In losse sketches spelen en vertellen ze elkaars markante ervaringen tussen hun 25 en 35 jaar. Die leeftijd komt vandaag overeen met wat de Y-generatie wordt genoemd: gehecht aan vrijheid en zelfontplooiing, met voeling voor de maatschappij, maar zonder grote idealen. De Argentijnse kosmopolitische middenklasse die Pensotti schetst, is verrassend herkenbaar.

Om beurten wordt elk personage in korte situatieschetsen van één à vijf minuten in beeld gebracht. Je ziet ze zichzelf ontdekken, opvoeden, waarmaken, verliezen, weer rechte trekken. Vier biografieën worden shot na shot opgebouwd. Zonder schroom en vaak ontluisterend. Soms grappig, soms pijnlijk en triest. Gaat het dan altijd, overal zo? Telkens wanneer één personage uitgelicht wordt, vertolken de anderen een bijrol (lief, man, minnaar, collega, dokter...). Of ze spelen de commentator: ze krijgen de enige microfoon doorgegeven en commentariëren de scène. Het idee is ingenieus, en weer zo'n typische filmtruc van Pensotti: zoals bij een voice-over in de bioscoop worden de meest intieme gedachten en gevoelens in de microfoon gefluisterd, of worden de afzonderlijke situaties aan elkaar gepraat. Traditioneel hoort dit niet thuis in theater, wel in film en literatuur, maar het werkt wonderwel. Geen moment wordt de spanning of geloofwaardigheid erdoor onderuit gehaald.

Het ronde plateau is opgedeeld in vier delen, met wanden ertussen van zo'n drie meter hoog. In elke kwart cirkel is net plaats voor een intimistisch decortje – een éénpersoonsbed of matras, een zitbank met televisie, een bureau met computers en stoelen, een zitkamertje. Het plateau draait alsmaar rond, soms heel traag, dan weer sneller. Achter elke wand ontdekt de toeschouwer nieuwe decorstukken en attributen: ze hebben dat overrealistische en zichtbaar bordkartonnen karakter van ouderwets theater. Dat staat in gek contrast met de rest van de 'filmflow'. Een moedwillig weerhaakje van Pensotti? Elk nieuw decor staat voor een andere momentopname in het leven van de personages. Ook zijzelf wisselen elkaar systematisch om de vier scènes af. Als een jaar om is, worden opzij van de Bühne de kartonnen dozen met de accessoires opgestapeld, het jaartal er keurig op geschreven. 1999/2000/2001... Er moet achter de constructie behoorlijk wat volk (geruisloos) sjouwen om alle dozen met gerief af- en aan te slepen, want de aankleding verandert continu.

HOOP EN WANHOOP

Scène na scène wordt de psychologische evolutie van elk personage geschetst. Eentje verlaat vrijmoedig het ouderlijk huis en trekt met vaders spaarcenten naar Parijs. Ze komt bekaaid terug. Een andere maakt keurig carrière in de zakenwereld, maar raakt geobsedeerd door een afgerukte, schrijvende hand die een onbekende aan zijn deur deponeerde. Een derde ontdekt dat haar vader een dubbel leven leidt, en dat haar stiefzus even oud is als zij. De vierde lummelt maar wat aan, doet niet wat hij wil, grijpt weifelend een kans, kent onverwacht succes als videokunstenaar, begrijpt het zelf amper en herkent zich totaal niet in de Japanse verfilming van zijn eigen figuur. Daar moet autobiografisch materiaal van Pensotti zelf tussenzitten.

Op de achtergrond, als handige bakens voor het publiek, spelen ook de politieke en

economische actualiteiten mee. Zo zie je opnieuw het tweede vliegtuig inbeuken op de Twin Towers (het beeld blijft hallucinant). En ook in Zuid-Amerika sloeg het terrorisme blijkbaar een gat in het collectieve veiligheidsgevoel. Het vormt een subtiele spiegel waartegen Pensotti zijn eigenlijke interesse afzet: de langzame carrousel van op zichzelf gerichte jonge levens. Bij alle vier neemt het lot de vorm aan van verliefd, verloofd, verlaten. Er volgt de te verwachten werkloosheid, twaalf stielen, neuroses en alcohol, trauma's en ontgoochelingen, zelfmoord en abortus. Wel en wee. Maar ook politiek engagement, kunst, zelfontdekking, moedige beslissingen. Vallen en opstaan. Hoop, wanhoop, hoop, wanhoop, hoop,... de molen draait maar door. Niet dat het allemaal somber affloopt – eentje sterft, een ander komt er gelouterd uit – maar de Great Expectations verliezen hun betoverende glans.

ROTTERENDE WERELDBEELDEN

Mariano Pensotti schreef en regisseerde zijn stuk naar de geest van de 19e-eeuwse romanfleuve, met vele personages en met de meest uiteenlopende situaties. Doorheen de lengte van de vertelling – het stuk duurt ook letterlijk wat lang – voel je langzaam de wereldbeelden van de personages verschuiven: van zelfbewust bouncende joepies naar een stuk minder ambitieuze, maar ook wel eerlijker mensen. Tegen vijfendertig, zegt de nu 37-jarige Pensotti, 'komt het moment waarop je niet langer bent wie je dacht te zijn en de persoon wordt die je bent'. Tegen het einde van de voorstelling kijken de mid-dertigers wat bevreemd naar zichzelf. Ben ik dit? Het zijn sterke momenten in de voorstelling. Ze zetten je aan het mijmeren over eigen gemiste kansen, frustratie, aanvaarding.

Maar achter de psychologische kentering van de figuren reikt Pensotti een fundamentele visie aan, die van 'de identiteit als een verhaalconstructie'. De losse fragmenten uit elk leven moeten aan elkaar worden geschreven. Ieder van ons doet dat. Het is een wezenlijk menselijke conditie. 'We zijn wat wij te vertellen hebben', meent Pensotti. Het leven als fictie. Zo worden ook onze herinneringen deel van een verhaal dat we zelf verzonnen hebben. Vandaar de titel. Pensotti ziet het verleden als een grotesk dier 'waarvan we in de jungle van onze dromen even een glimp hebben opgevangen. Een dier dat telkens andere vormen aanneemt als we eraan terugdenken'.

REALITEIT EN FICTIE

Hiermee schrijft Pensotti zich in een heel hedendaags filosofisch denken in. Na het einde van de grote verhalen (met het deconstructivisme en het postmodernisme) heerst nu een wereldbeeld van geconstrueerde fictie. De mens maakt zijn eigen fictie, schept betekenis. Als God geen richting meer kan geven, moeten we zinvolheid immers zelf 'verzinnen'. Het is een gedachte die Mario Pensotti zeer zeker bij Alberto Manguel moet hebben gehaald. Deze van oorspong eveneens Argentijnse essayschrijver – hij nam later de Canadese nationaliteit aan en woont nu in Frankrijk – schreef in 2007 vijf essays gebundeld onder de titel 'Stad van woorden'. Daarin verdedigt hij de idee dat we de werkelijkheid tot leven brengen door middel van woorden en verslagen van gebeurtenissen die we verhalen noemen. Voor hem is taal een levend organisme dat ons verleden niet 'hervertelt', maar 'weergeeft'. Woorden en verhalen 'scheppen' dus de werkelijkheid. De voice-over van de commentator in Pensotti's voorstelling is er de incarnatie van. Dichter bij huis schrijft Connie Palmen in haar essay 'Het geluk van de eenzaamheid' (2010) dat het menselijke denken niet zonder fictie kan: 'We zijn niet zo zeer goden geworden, maar auteurs. Geen goddelijke auteurs die uit het niets iets nieuws scheppen, maar menselijke auteurs die van bestaande verhalen afhankelijk zijn...' Pensotti denkt er precies zo over, zij het met een nostalgischer onderton. Het is uitkijken naar hoe hij over tien jaar zal redeneren.

Gezien tijdens het Kunstenfestivaldesarts op 27 mei 2010.

Info: www.kfda.be

Deze tekst kwam tot stand in het kader van Corpus Kunstcritiek, een initiatief van VTI - Vlaams Theater Instituut, met steun van Vlaams-Nederlands Huis deBuren. www.vti.be/corpuskunstcritiek

De teksten van het Corpus Kunstcritiek vallen onder de licentie [Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works 2.0 Belgium](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/be/), wat betekent dat de teksten verspreid, maar niet veranderd mogen worden. Elke vorm van verkoop of betalende distributie is apart te onderhandelen, contacteer VTI.